

NEKAJ BILANCE

Mitja Mejak

Natanko dve leti je minilo od tistikrat, ko sem ob prevzemu uredništva izpovedal svoj uredniški credo. To ni dolga doba, zlasti ne bo dolga za prihodnjega raziskovalca našega kulturnega in seveda tudi revialnega razvoja, ki bo na ta razvoj, za nas, sodobnike, pogosto tako težak in utrudljiv, zrl z ravnodušnimi, morda tudi srečnejšimi očmi. A mi vendarle živimo v tem času, moramo živeti v njem in ga tako ali drugače izpolniti s svojo navzočnostjo; zato nam tudi ta kratka doba dveh let mora pomeniti pomemben del časa in zato velja tudi pod to, v primeri z vekovi človekovega ustvarjanja neznatno razdobje, napraviti črto.

Če je bila kaka misel v uvodniku izpred dveh let resnična, je bila to misel o času, ki nikakor ni prijazen uredniškemu delu. Res je, da je revija razmeroma hitro in lahko premagala težave, ki jih je povzročila nasilna prekinitve nakopičenih idejnih in družbenopolitičnih antagonizmov. Ponovno obžalujem, da je zaradi te prekinitve zapustilo revijo nekaj odličnih sodelavcev, obžalujem pa tudi to, da nekateri drugi, ki so pred dvema letoma reviji obljubili sodelovanje, te obljube niso izpolnili. Toda razpoko, ki je nastala zaradi molka teh in drugih, so naglo premostili novi sodelavci, ki so spoznali, da lahko v reviji pod novim uredništvom svobodno in demokratično izpovedujejo svojo ustvarjalno misel. Krog teh sodelavcev je danes širok in vsaj za zdaj ni nevarnosti, da bi revija izgubila svoje zaledje; pogosto smo celo v zadregi, kako bi zaradi utesnjenega prostora lahko ustregli željam sodelavcev glede objave njihovih prispevkov. Krog sodelavcev, ki se je zbral okoli Sodobnosti, nikakor ni idejno in estetsko enoten ali celo disciplinirano zavezan v ekskluzivno kulturno skupino; nasprotno, v samem uredniškem odboru, še bolj pa seveda v širokem občestvu sodelavcev, so sodbe o posameznih umetnostnih in kulturnih pojavih, o podobi revije in tudi o tem, kako naj bi najbolje služili ideji, ki nas vendarle vse druži v celoto, namreč — slovenski kulturi, pogosto na moč različne. Tako je navsezadnje tudi popolnoma prav in sleherno omejevanje kroga sodelavcev, zbiranje disciplinirane skupine idejnih in estetskih somišljenikov bi osiromašilo takó revijo kakor tudi skupno kulturno akcijo. Zato mora, vsaj po moji sodbi, revija tudi vnaprej ostati široko odprta za različna estetska prizadevanja, za različne nazore, za boj in polemiko, za generacije, ki prihajajo z novimi pobudami in novimi poskusi, odprta za vse, kar že pomeni kulturno kvaliteto ali pa je zanesljiva obljuba takšne kvalitete. Drugačne podedbe revije si ne morem misliti.

In vendar kljub ugotovitvi, da je revija razmeroma lahko premagala grozečo krizo izpred dveh let, ponavljam misel, da čas ni prijazen

uredniškemu delu. V teh dveh letih so se razmere v slovenski kulturi resda na videz nekoliko umirile in do hrupnih kriz, ki so bile značilne za prejšnje obdobje in ki so včasih bolj in včasih manj zastрупile kulturno ozračje, ni prišlo. Toda hudo bi se motili, če bi ta navidezni mir razlagali kot srečen, plodovit in nemoten razvoj slovenske kulture. Nasprotno, ta mir je pogosto posledica vse večje deprimiranosti, letargije in utrujenosti slovenskega kulturnega delavca, slovenskega razumnika, ki obupno, v neenakem boju z rastočo nekulturnostjo, s prezírom kulturnih vrednot in razumniškega prizadevanja, s poniževalnim nerazumevanjem temeljnih kulturnih potreb, vendarle vztraja pri obrambi slovenske kulturnosti in kulture. Če so bile bučne kulturne krize izpred nekaj let včasih tudi obrobne narave, gre zdaj za krizo celotne slovenske kulture, za krizo slovenske kulturne zavesti, torej za eno izmed temeljnih vprašanj narodove usode. Prepričan sem, da večino sodelavcev revije vznemirja misel na takšno resničnost slovenske kulture in da je ta misel prišla v reviji dovolj jasno do veljave; to tudi druží sodelavce, ki svojega boja nikakor ne pojmujejo kot nekakšno politikantsko kulturniško opozicionalnost, ampak kot življenjski, eksistenčni boj, kot svojo osebno etiko in humanizem, kot vztrajanje pri nekaterih temeljnih aksiomih narodnega in družbenega razvoja, pri aksiomu o kulturi kot bistveni vsebini tega razvoja. V tem boju se izčrpujejo energije, pogosto se zanemarjajo vprašanja, ki bi jih morali reševati na višji ravni, saj bi se le tako lahko plodno vključili v svetovne kulturne tokove, opuščajo se visoka kritična merila, s katerimi bi morali meriti lastna kulturna pota; občutek imam, da se zaradi obupnega boja za nekatera temeljna vprašanja kulturnega obstoja in razvoja vrtimo v zakletem krogu, iz katerega ni videti izhoda. To seveda vpliva deprimirajoče tako na umetniško ustvarjalnost kakor tudi na publicistiko; vse to pa seveda kroji podobo revije mimo urednikove volje. In čeprav bi intimno rajši videl v reviji širša obzorja, svetlejšo misel, bolj harmonično umetniško vizijo, moram popolnoma razumeti in se tudi podrediti temeljnim nalogam, ki jih narekuje današnja usoda slovenske kulture.

Prepričan sem, da bo tako tudi v prihodnje. Slej ko prej bo ena izmed osnovnih dolžnosti revije, da bo še naprej odločno vztrajala v boju zoper sodobno barbarstvo, zoper moralno povampirjeno civilizatoričnost, zoper absurdne materialne in duhovne razmere, v katere je potisnjena slovenska kultura. Treba bo vztrajati v uporú zoper provincializacijo slovenske kulture, ki dobiva vse bolj grozeče oblike in ki bi nas lahko dokončno potisnila na rob splošnočloveškega kulturnega toka in dokončno odtrgala od slovenske kulturne tradicije. Ni lahko vztrajati, zakaj upanje in zaupanje sta bila že prevečkrat ogo-ljufana. Toda vztrajati je treba; to je namreč tisti smisel, s katerim lahko opravičimo svojo navzočnost v času, pa četudi je ta čas kratko odmerjen.

Rad bi bil v tem razmišljanju ob začetku letnika bolj optimističen, toda vztrajanje pri stvari, o kateri veš, da je lahko smisel človekovega bivanja, je navsezadnje najvišji optimizem. To je optimizem, ki ne more nikogar prevarati, a tudi sam ne more biti prevaran.